

Asia: VN/2245/2020

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi tekijänoikeuslain ja sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 184 §n muuttamisesta

Vastaajan rooli ja toimiala. Valitse parhaiten kuvaava

1. Tekijä tai esittävä taiteilija (ml. näitä edustavat yhdistykset ja muut organisaatiot)

Muu luova ala, mikä? [Forum Artis on taiteilijajärjestöjen yhteistyöjärjestö, jolla on 19 jäsenjärjestöä ja n 25 000 jäsentä]

2. Sisältöteollisuus (ml. näitä edustavat yhdistykset ja muut organisaatiot)

-

3. Välittäjät (ml. näitä edustavat yhdistykset ja muut organisaatiot)

-

4. Työntekijä- tai työnantajaliitto

-

5. Kulttuuriperintöorganisaatio (ml. näitä edustavat yhdistykset ja muut organisaatiot)

-

6. Opetus- ja tutkimusalan organisaatio

-

7. Julkinen sektori

-

8. Kansalainen, kuluttaja tai muu loppukäyttäjä (ml. näitä edustavat yhdistykset ja organisaatiot) tai muu yhteisö

-

Yleistä. Valitkaa jokin näistä, ellei esityksestä ole tarkempaa lausuttavaa

Valitkaa jokin näistä, ellei esityksestä ole tarkempaa lausuttavaa. Jättäkää tällöin vastaamatta tätä seuraaviin kysymyksiin.

1. Kysymyksiä esityksestä kokonaisuudessaan

Esityksellä pyritään modernisoimaan tekijänoikeutta ja saattamaan se paremmin vastaamaan digitaalisen ajan vaatimuksia. Onko esitys kokonaisuudessaan oikeansuuntainen?

Ei. Perustelkaa halutessanne lyhyesti: [Esitys muuttaisi kokonaisuutena Suomen tekijänoikeuslakia päinvastaiseen suuntaan kuin alkuperäinen direktiivi. Lakiin kaavailut muutokset eivät vastaa direktiivin päätarkoitusta, joka on tekijöiden aseman parantaminen. Esitys rajaa tekijän oikeuksia enemmän kuin direktiivi edellyttää. Tekijät ja taiteilijat olisivat esityksen mukaan jatkossakin heikossa neuvotteluasemassa korvauksista sopiessaan ja sopimuksia tehdessään. Monilta osin esitetyt muutokset jopa heikentäisivät nykyisiä käytäntöjä ja sitä kautta luovan alan tekijöiden ja taiteilijoiden asemaa. Vaikka luonnoksessa sanotaan, että valmistellessa on kuultu eri tekijä- ja tekijänoikeusjärjestöjä, niiden näkökantoja, ehdotuksia ja vaatimuksia ei ole otettu siinä lainkaan huomioon. Forum Artis vaatii näistä syistä luonnoksen palauttamista valmisteluun ja sen kirjoittamista uudelleen useiden ongelmallisten lukujen ja kohtien osalta, joihin viitataan alla. Nykytilan kuvaus ja sekä alkuperäisen direktiivin että esityksen vaikutusten arviointi on puutteellista, virheellistä ja harhaanjohtavaa.]

Esityksessä pyritään saavuttamaan oikeudenmukainen tasapaino tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden, sisältöteollisuuden ja muiden kaupallisten toimijoiden sekä yhteiskunnan (ml. kulttuuriperintölaitosten, oppilaitosten ja kansalaisten ja loppukäyttäjien) etujen välillä. Onko esitys kokonaisuudessaan tältä osin oikeansuuntainen?

Ei. Perustelkaa halutessanne lyhyesti: [o Ei. Perustelkaa halutessanne lyhyesti: Luonnoksen kuvaamat muutoksilla ei saavuteta oikeudenmukaista tasapainoa tekijöiden ja teoksia hyödyntävien tahojen etujen välillä eikä paranneta heikomman osapuolen neuvotteluasemaa. Direktiivin luku 3 sisältää säännöksiä, joiden tavoitteena on vahvistaa tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden asemaa tekijänoikeuden hyödyntämistä koskevilla sopimussuhteissa (luonnos, s. 10). Kuten direktiivin johdannossa (72,75) todetaan, tekijät ja esittävät taiteilijat ovat lisenssin myöntäessään, myös omien yritystensä välityksellä, yleensä heikommassa sopimussuhteissa. Koko luvun implementointia tulisi tarkastella näistä lähtökohdista käsin. Luonnos on kuitenkin sivuttanut täysin tämän ja vahvistaa sen sijaan voimakkaasti työnantajien ja käyttäjien oikeuksia. Tästä esimerkkinä on erittäin laaja opetuspoikkeus, joka murentaisi nykyisen sopimuslisenssijärjestelmän. Työsuhteiset ja itsensä työllistävät tekijät ja esittävät taiteilijat on lisäksi esityksen useissa kohdissa asetettu vastoin alkuperäisen direktiivin tarkoitusta ja muotoilua keskenään eri asemaan tekijänoikeudellisen suojan osalta. Mahdollisuus kollektiivisesta sopimisesta on sivuutettu hyvin kevyin perustein vedoten kilpailulainsäädäntöön, ottamatta huomioon sitä, että EU-direktiivissä tätä ei ole nähty esteenä. Luonnoksessa ei toteudu DSM-direktiivin tavoite vahvistaa tekijöiden korkeatasoista suojaa. Kaiken kaikkiaan sopimussuhteiden sääntelyä koskevat artikkelit 18-23 on implementoitu direktiivin vastaisesti vain minimitasolla tai jätetty kokonaan implementoimatta. Rärkeimmät esimerkit ovat 18 artiklan (oikeus asianmukaiseen ja oikeasuhtaiseen korvaukseen) vesittäminen ja kollektiivisen sopimisen mahdollisuuden poistaminen. Luonnos ei ole ensinkään tasapainoinen sovittaessaan yhteen eri intressiryhmien etuja, vaan menee huomattavasti direktiiviä pidemmälle käyttäjälähtöisessä asenteessa unohtaen kokonaan tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden oikeudet edut. Myös artiklan 17 kohdalla esitys on kääntynyt direktiivin päämäärien vastaiseksi. Sillä tulisi

saattaa voimaan ns. arvokuiluongelmaa (value gap) koskeva osa direktiiviä, jotta YouTuben kaltaiset verkkosisältöjä jakavat palvelut eivät voisi levittää verkossa sisältöä sopimatta ja maksamatta siitä sisällön tekijöille ja tuottajille. Nykyisellään sisällönpalvelujen tuottajat ovat siirtäneet vastuun tekijänoikeuksien toteutumisesta sisältöä lataaville yksityishenkilöille. Direktiivin artiklan 17 selkeä tarkoitus oli saattaa alustapalvelut vastuuseen siitä, että niiden julkaisema aineisto on tekijänoikeuslakien mukaista eli siihen on saatu lupa oikeudenhaltijoilta. Nyt esitys vesittää tämän pyrkimyksen ja suosii verkkosisältöjä jakavia palveluita, mikä on direktiivin vastaista ja ristiriidassa sen kanssa, miten artikla muualla toteutetaan. Tekijänoikeuden perusta ja merkitys ohitetaan luonnoksessa. Siksi tämän esityksen vieminen eteenpäin merkitsisi perustavaa laatua olevaa ja tekijöiden asemaa heikentävää muutosta siihen ajatteluun, jolle suomalainen tekijänoikeuslainsäädäntö on tähän asti rakentunut. Tekijänoikeuden lähtökohta Suomessa, kuten myös Suomea sitovissa kansainvälisissä sopimuksissa on ollut seuraava (esim. KM 2002:5): "Tekijänoikeuslainsäädännön keskeisenä tavoitteena on edistää henkistä luomistyötä sen eri muodoissa. Tunnustamalla tekijöiden oikeuden määrätä teostensa hyväksikäytöstä yhteiskunta kannustaa luovaa toimintaa." Tekijänoikeus edistää luovaa työtä tunnustamalla tekijälle yksinoikeuden teokseensa sekä erilaisia tekijänoikeuden lähioikeuksia. Toisaalta tekijänoikeuteen voidaan tehdä rajoituksia perustuen sivistyksellisiin ja muihin tärkeisiin etuihin. Rajoituksia tulkitaan suppeasti ja niiden täytyy täyttää tietyt ehdot (mm. direktiivin johdanto, kohta 6). Lausunnon kohteena oleva luonnos sivuuttaa tekijänoikeuden keskeisen kannustinmekanismin eli tekijän suojaamisen, joka osaltaan kuuluu omaisuuden suojaan, eli kyse on perusoikeudesta. Luonnoksessa tekijänoikeuslainsäädännön tavoitteeksi on rajattu vai teosten saatavuuden edistäminen (luonnos s. 45). Luonnoksessa korostetaan teosten käytön helpottamista tekijänoikeuden kustannuksella ja asetetaan keinotekoisesti tekijän suoja ja sananvapaus vastakkain. Esitys tulisi valmistella uudestaan ottaen tasapainoisemmin huomioon oikeudenhaltijoiden heikompi neuvotteluasema. Kokonaisuutena esitys heikentäisi tekijöiden asemaa merkittävästi. Tasapaino-ongelma seuraa esityksessä kautta linjan (mm. opetuspoikkeus, luku 6 a, satunnainen sisällyttäminen 23 §, julkinen esittäminen, kustannussopimukset, edelleen lähettämisen hävittäminen, kollektiivinen sopiminen.)]

Puuttuuko esityksestä kokonaan jotain sellaista, mistä olisi tarpeen säätää tässä yhteydessä? Mikä?

Direktiivin mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että tekijällä on oikeus asianmukaiseen ja oikeasuhtaiseen korvaukseen teoksensa käytöstä (art. 18). Periaatteesta tulisi säätää asiaa koskevalla uudella säännöksellä, kuten Ruotsissa esitetään tehtäväksi. Ruotsin esityksen mukaan on syytä olettaa, että laissa säädetty oikeus kohtuulliseen korvaukseen vahvistaa tekijöiden asemaa, ja siksi direktiivin periaate on syytä panna täytäntöön.

Esityksessä on jätetty säätämättä vaihtoehtoisesta, matalan kynnyksen riitojenratkaisumekanismista tekijöille (art. 20). Luonnoksessa on tunnistettu se, että yksittäisillä sisällön tuottajilla ei ole mahdollisuuksia käynnistää oikeudenkäyntejä, mutta unohdettu, että tilanne on sama yksittäisillä tekijöillä. Ratkaisu ilmentää hyvin koko esitystä leimaavaa epätasapainoa tekijöiden ja käyttäjien aseman ja etujen välillä.

Kuten edellä todettiin, mahdollisuus kollektiiviseen sopimiseen on sivuutettu epämääräisin perusteluin. Sitä koskeva esityksen osa pitäisi laatia uudelleen asiallisesti ja alkuperäisen direktiivin päämääriä ja perusteluja kunnioittaen.

Kuten direktiivin 72 johdantokappaleessa todetaan, tekijät ja esittävät taiteilijat ovat heikommassa sopimusasemassa myös toimiessaan yritystensä kautta. Tämän takia on tärkeää, että asiakokonaisuuteen liittyvät tekijänoikeuslain säännökset ulotetaan omien yritystensä kautta

toimiviin tekijöihin ja esittäviin taiteilijoihin. Samoin heikommassa asemassa ovat tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden perikunnat. Tärkeää on, että säännökset ulotetaan myös heihin.

Suomen tulisi seurata Ruotsin ja Tanskan esimerkkiä ja säätää yleisestä sopimuslisenssistä. Tämä tarjoaisi nopean ja joustavan keinon reagoida uusiin teosten käyttötapoihin ja -tarpeisiin. Malli turvaisi sekä oikeudenhaltijoiden että käyttäjien intressit.

2. Kysymyksiä tekstin- ja tiedonlouhinnasta (TekL 13 b §, DSM-direktiivin 3 ja 4 artikla)

Tekijänoikeuslakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 13 b § kappaleen valmistamisesta tiedonlouhintaa varten. Pykälällä pannaan täytäntöön DSM-direktiivin 3 artikla (tiedonlouhinta tieteelliseen tarkoitukseen) ja 4 artikla (tiedonlouhinta yleiseen tarkoitukseen). Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Kannatamme muutettuna

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia.

Viittaamme Kopioston lausuntoon

3. Kysymyksiä teosten käytöstä opetustoiminnassa ja tieteellisessä tutkimuksessa (TekL 14, 18, 19 a, 21, 50 c, 64 c §, DSM-direktiivin 5 artikla)

a. Teosten käyttäminen opetustoiminnassa ja tieteellisessä tutkimuksessa (TekL 14 §:n 1 ja 4 momentti)

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Ehdotetulla ratkaisulla olisi vakavia ja peruuttamattomia seurauksia, jotka kohdistuvat laajasti kotimaisiin tekijöihin, kustantajiin ja Kopioston toimintaan. Ratkaisu tuhoaisi ammattimaisten tekijöiden ja muiden oikeudenhaltijoiden turvaksi rakennetun sopimuslisenssijärjestelmän ja sen ympärille syntyneen talouden. Tulonmenetykset koko alalle olisivat useita kymmeniä miljoonia. Tämä näkökulma sivuutetaan kokonaan luonnoksen perusteluissa kokonaan. Ratkaisu murentaa olennaisesti luovan työn kunnioitust sekä tekijänoikeutta ja pohjoismaista sopimisen tradition perustaa.

Perustelut: viittaamme Kopioston lausuntoon.

b. Opetuksessa käytettävät kokoomateokset (TekL 18 §)

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia.

Toisin kuin luonnoksessa esitetään, kyseessä ei ole direktiivien sallima tekijänoikeuden rajoitus. Ehdotetun rajoituksen nojalla voisi rakentaa verkkoon pysyviä aineistopankkeja kenen tahansa

saataville. Tämä on ristiriidassa teosten tavanomaisen käytön kanssa ja haittaisi kohtuuttomasti tekijöiden etujen ja oikeuksien toteutumista.

Muilta osin viittaamme Kopioston lausuntoon.

c. Korvausta hallinnoiva yhteishallinnointiorganisaatio (TekL 19 a §)

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Teosten käytön ja siitä maksettavan korvauksen tulee perustua sopimiseen kuten tähänkin asti. Sopimuslisenssijärjestelmää ei saa romuttaa.

d. Julkinen esittäminen (TekL 21 §)

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Viittaamme Kopioston lausuntoon.

e. Opetuskäyttöä koskevan rajoituksen alueellinen soveltaminen (TekL 64 c §)

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Viittaamme Kopioston lausuntoon.

4. Kysymyksiä kulttuuriperinnön säilyttämisestä (TekL 16.1 §, 16 d ja 16 e §, DSM-direktiivin 6 artikla)

Tekijänoikeuslain 16 §:n 1 momentissa säädettäisiin yleisölle avoimen yleishyödyllisen kirjaston, arkiston tai museon oikeudesta valmistaa kappaleita omissa kokoelmissaan olevasta teoksesta kulttuuriperinnön säilyttämistä varten. Nykyistä 16 d ja 16 e §:ää muutettaisiin niin, että valtioneuvoston asetuksen sijasta arkistoja, kirjastoja ja museoita koskevien säännösten organisatorisesta soveltamisalasta säädettäisiin jatkossa tyhjentävästi 16 e §:ssä. Mikä on kantaanne ehdotettuun ratkaisuun?

Kannatamme muutettuna

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Viittaamme Sanaston lausuntoon.

5.1. Yleisiä kysymyksiä, jotka liittyvät kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttöön kulttuuriperintölaitoksissa

a. Kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käytöstä kulttuuriperintölaitoksissa säädettäisiin 16 g – 16 j §:ssä. Käytön piiriin voisi kuulua ainoastaan kulttuuriperintölaitosten kokoelmiin kuuluvia teoksia. Valmistelussa on lähdetty siitä, että direktiivin salliman ”kaupallisesta jakelusta poistuneen teoksen (tai

teosjoukon)” käytön tavoitteena on varmistaa, että sopimuslisenssin tai tekijänoikeuden rajoituksen nojalla tapahtuvalla käytöllä ei olisi merkittäviä kielteisiä vaikutuksia teosten kaupallisiin markkinoihin. Yhdyttekö tähän käsitykseen? Jos ette, miten direktiivin käsite tulisi ymmärtää?

Esitys ei ole vailla ongelmia. Sen mukaan museoille, kirjastoille ja arkistoille annetaan varsin laajat oikeudet valmistaa kappaleita omissa kokoelmissaan olevasta teoksesta ja käyttää sekä saattaa yleisön saataviin kaupallisesta jakelusta poistuneita teoksia joko sopimuslisenssin nojalla tai ilman. Erityisesti uusi pykälä 16 h§ antaa laajat oikeudet saattaa yleisön saataviin omissa kokoelmissaan olevien teosten joukon, jos teosten voidaan olettaa poistuneen kaupallisen jakelun piiristä ja on kulunut viisi vuotta siitä vuodesta, jolloin teos sisällytettiin kokoelmiin.

Etenkin kuvataidekentän näkökulmasta on ongelmallista, että teokset, joita ei ole ikinä tarkoitettu kaupallisen jakelun piiriin voidaan tulkita kuuluvan kyseisiksi teoksiksi, joita museo saa hyödyntää haluamallaan tavalla ilman, että kysyy taiteilijan suostumusta. Asia on periaatteellisesti tärkeä ja pahimmillaan kaventaa tekijän moraalisia oikeuksia. Taiteilijalla on kyllä oikeus kieltää teostensa käyttö, mutta tämä edellyttää aktiivisia toimenpiteitä taiteilijalta, ei museolta. Eli lain lähtökohdaksi on valittu, että museo saa saattaa yleisön saataviin kuvia kokoelmissaan olevista teoksista.

Muilta osin viittaamme Sanaston lausuntoon.

b. Ehdotetun 16 g §:n mukaan kulttuuriperintölaitoksen kokoelmissa olevan teoksen tai teosten joukon saisi sopimuslisenssin nojalla saattaa yleisön saataviin maantieteelliset rajat ylittävästi (64 d §). Yhdyttekö siihen, että on tarkoituksenmukaista, että yhteishallinnointiorganisaatio tekee arvioinnin siitä, voidaanko käyttöluva teokseen myöntää siten, ettei sillä olisi haitallista vaikutusta käyttöluvan kohteena olevan teosjoukon kaupallisiin markkinoihin? Jos ette, kenen tulisi tehdä tämä arvio ja millä perustein arvio tulee tehdä?

Viittaamme Sanaston lausuntoon.

c. Kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttämisestä tekijänoikeuden rajoituksen nojalla eräissä tapauksissa säädettäisiin 16 h §:ssä. Pykälässä asetetaan tietyt kriteerit, joiden täytyessä teoksen voidaan katsoa poistuneen kaupallisesta jakelusta, ellei tiedossa ole, että teos on edelleen kaupallisessa jakelussa. Kriteerien tavoitteena on helpottaa sen arvioimista, milloin teoksen voidaan (yleensä) katsoa poistuneen kaupallisesta jakelusta. Onko säännöksistä apua sen arvioimisessa, millä edellytyksin teoksia saa käyttää tekijänoikeuden rajoituksen nojalla?

Kyllä, mutta kriteereitä tulee muuttaa. Miten? [On erittäin tärkeää täsmentää kriteereitä niin, että säännökset koskevat direktiivin mukaisesti vain kaupallisesta jakelusta poistuneita teoksia. Toisin sanoen säännökset eivät saa koskea teoksia, jotka eivät ole koskaan edes olleet kaupallisessa jakelussa. Tällaisia voivat olla esimerkiksi kirjailijoiden tai heidän perikuntiensa kulttuuriperintölaitoksille lahjoittamat luonnokset, käsikirjoitusversiot ja päiväkirjat. Myös kaupallisesta käytöstä poistuneiden teosten vapaaseen käyttöön sisältyy useita ongelmia. Näiltä kohdin viittaamme Suomen Taiteilijaseuran lausuntoon.]

d. Ehdotetun 16 j §:n mukaan pääasiallinen vastuu tietojen ilmoittamisesta Euroopan immateriaalioikeusvirastoon olisi kulttuuriperintölaitoksilla. Kielto-oikeuden käyttämisestä voisi ilmoittaa myös yhteishallinnointiorganisaatio. Ehdotukseen ei sisälly säännöksiä ns. yhteyspisteestä (Contact Point), joka päättäisi, mitkä organisaatiot voivat käyttää Euroopan immateriaalioikeusviraston kaupallisesta

jakelusta poistuneita teoksia koskevaa tietokantaa. Tarvitaanko Suomessa tällaista yhteispistettä ja jos tarvitaan, minkä tahon tulisi hoitaa tehtävä?

Viittaamme Sanaston lausuntoon.

5.2. Tarkemmat pykäläkohtaiset kannat TekL 16 g - 16 j sekä 64 d §:stä

a. Kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttäminen sopimuslisenssin nojalla (TekL 16 g §)

Kannatamme muutettuna

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Muutosten osalta viittaamme Sanaston lausuntoon.

b. Kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttäminen rajoituksen nojalla eräissä tilanteissa (TekL 16 h)

Kannatamme sellaisenaan

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Kannatamme muutettuna (vaihtoehto puuttuu valinnoista)

c. Kielto-oikeuden käyttäminen (TekL 16 i §)

Kannatamme sellaisenaan

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Viittaamme Sanaston lausuntoon.

d. Kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttöä koskevien tietojen rekisteröinti (TekL 16 j §)

Kannatamme sellaisenaan

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Viittaamme Sanaston lausuntoon.

6. Kysymyksiä sopimuslisenssijärjestelmästä (TekL 26 §, DSM-direktiivin 12 artikla)

a. DSM-direktiivin 12 artiklassa annetaan jäsenvaltioille mahdollisuus säätää vaikutukseltaan laajennetusta kollektiivisesta lisensioinnista. Suomessa hyödynnettäisiin tämä kansallinen liikkumavara säilyttämällä tekijänoikeuslain 26 §:ssä säädetty sopimuslisenssijärjestelmä. Pykälää ehdotetaan kuitenkin direktiivin perusteella tarkennettavaksi. Samassa yhteydessä tehtäisiin eräitä teknisiä ja rakenteellisia muutoksia pykälään. Mikä on kantaanne ehdotettuun ratkaisuun?

Kannatamme sellaisenaan

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Viittaamme Sanaston ja Kopioston lausuntoihin.

b. DSM-direktiivin 12 artiklan 3 kohdan a-alakohdassa edellytetään yhteishallinnointiorganisaation olevan valtuutustensa perusteella riittävän edustava lisenssin kohteena olevien teosten oikeudenhaltijoiden ja oikeuksien suhteen. Miten riittävä edustavuus varmistetaan, ja miten sitä tulisi arvioida sopimuslissenssiorganisaation hyväksymisen yhteydessä?

Viittaamme Sanaston ja Kopioston lausuntoihin.

c. Olennaisimmat muutokset 26 §:ssä koskisivat direktiivin 12 artiklan mukaista velvoitetta tiedottaa tekijöille sopimuslissensseistä, tekijän oikeudesta hakea korvausta sekä kielto-oikeuden käyttämisestä. Ehdotus perustuu siihen, että yhteishallinnointiorganisaatiot itse esittävät suunnitelman siitä, miten tekijöille (ja erityisesti ns. ”ulkopuolisille tekijöille”) tiedotetaan direktiivin edellyttämistä asioita. Näin tarvittavat toimenpiteet pysyisivät oikeasuhtaisina tekijöiden etua ajatellen. Onko tämä lähtökohta perusteltu, vai tulisiko tiedottamisesta säätää tarkemmin laissa ns. ”ulkopuolisten tekijöiden” oikeuksien turvaamiseksi? Jos pitäisi säätää tarkemmin, mitä velvoitteita tulisi asettaa?

Viittaamme Sanaston ja Kopioston lausuntoihin.

7.1. Alkuperäinen lähetystoiminta

Pykäliin ehdotetaan muutoksia, joiden tavoitteena on selkeyttää nykyisiä, varsin vaikeaselkoisina pidettyjä säännöksiä. Lisäksi ehdotuksella pantaisiin täytäntöön verkkolähetysdirektiiviä siten, että 25 f §:ssä alkuperäiseen lähetystoimintaan rinnastettaisiin lähettäjäyritysten verkko-oheispalvelut (esim. YLE Arena) ja 64 b §:ään tehtävällä muutoksella varmistettaisiin, että alkuperäiseen lähetystoimintaan hankitut oikeudet kattavat myös radiolähetysten sekä television uutis- ja ajankohtaisohjelmien lähettämisen EU:n alueella, ellei toisin ole sovittu. Verkkolähetysdirektiivin 8 artiklan säännökset, jotka koskevat oikeuksien hankkimista silloin, kun lähettäjäyritys ei oman toimintansa puitteissa itse lainkaan lähetä lähetystä, vaan sen tekee jakelijayritys, ehdotetaan sisällytettäväksi alkuperäistä lähetystoimintaa koskevaan 25 f §:ään. Direktiivi mahdollistaa sen, että tällaisissa tapauksissa voidaan nojautua samankaltaiseen lissensiointimalliin kuin edelleenlähetyksen yhteydessä. Valmistelussa on arvioitu, että Suomessa ei esiinny direktiivin 8 artiklassa tarkoitettuja tilanteita, eikä siten ole pidetty tarpeellisena käyttää hyväksi direktiivin tarjoamaa mahdollisuutta, että tarvittavia oikeuksia voitaisiin hankkia pakollista kollektiivista hallinnointia koskevan sääntelyn perusteella yhteishallinnointiorganisaatiolta. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Ratkaisu on täysin EU-oikeuden vastainen. Se aiheuttaisi tekijöille mittavaa ja peruuttamatonta taloudellista haittaa. Tätä ei huomioida luonnoksessa lainkaan. Direktiivi tulee implementoida Suomen tekijänoikeuslakiin niin, että sen tarkoitus ja sanamuodot toteutuvat.

Muilta osin viittaamme Kopioston lausuntoon.

7.2. Radio- ja televisio-ohjelmien edelleenlähettäminen

Tekijänoikeuslain 25 h §:ssä säädetään radio- ja televisiolähetysten samanaikaisesta ja muuttamattomasta edelleenlähettämisestä. Säännöksillä virtaviivaistetaan lissensiointimarkkinoiden toimintaa tilanteessa, jossa oikeuksien hankkiminen voisi muuten olla haastavaa. Ehdotetuilla säännöksillä pantaisiin täytäntöön

verkkolähetysdirektiivin säännökset ja selkeytettäisiin edelleenlähettämistä koskevia säännöksiä. Lisäksi ehdotetaan, että myös lähettäjäyriyten verkko-oheispalveluiden edelleen lähettäminen olisi mahdollista hankkimalla tarvittavat oikeudet yhteishallinnointiorganisaatiolta sekä edellyttäen, että myös lähettäjäyriyksen suostumus on saatu. Taustalla on se, että verkko-oheispalveluihin usein estetään pääsy asettamalla teknisiä esteitä, ns. maarajoituksia. Esimerkiksi Ruotsin SVT:n kanavien edelleenlähettämiseen on mahdollista hankkia oikeuksia keskitetysti, mutta tämä ei ole koskenut SVT:n verkko-oheispalveluita. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun? Voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia vastauksenne yhteydessä.

Kannatamme muutettuna

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Direktiivi tulee implementoida Suomen tekijänoikeuslakiin niin, että sen tarkoitus ja sanamuodot toteutuvat.

Muilta osin viittaamme Kopioston lausuntoon.

8.1. Tekijän korvausoikeus ja korvausten kohtuullistaminen

Esitys sisältää muutoksia tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden aseman parantamiseksi hyödyntämissopimuksissa. DSM-direktiivin 18 artiklassa säädetään yleisestä periaatteesta, jonka mukaan tekijä tai esittävä taiteilija on oikeutettu asianmukaiseen korvaukseen teosten kaupallisesta hyödyntämisestä, ja 20 artiklassa korvausta koskevan sopimusehdon sovittelusta muuttuneista olosuhteista johtuen. Voimassa olevan tekijänoikeuslain 29 §:ssä säädetään (direktiiviä laajemmin) kohtuuttoman sopimusehdon sovittelusta, ja pykälän perusteella on mahdollista kohtuullistaa niin alun perin kohtuutonta sopimusehtoa kuin reagoida muuttuneista olosuhteista johtuvaan kohtuullistamistarpeeseen. Näin ollen ehdotetaan vain huomioon otettavien kriteerien laajentamista vastaamaan paremmin direktiivissä lueteltuja arviointikriteerejä. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun? Voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia vastauksenne yhteydessä.

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Direktiivi edellyttää huomattavia parannuksia kirjailijoiden ja muiden tekijöiden asemaan. Direktiivin mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että tekijöillä on oikeus saada asianmukainen ja oikeasuhteinen korvaus teostensa käytöstä. Tämä koskee esimerkiksi kirjailijoiden äänikirjoista saamia korvauksia, jotka ovat tällä hetkellä huolestuttavan pieniä äänikirjojen laajasta suosiosta huolimatta. Ehdotettu ratkaisu ei täytä direktiivin vaatimuksia. Käytännössä mikään ei muuttuisi. Kohtuuttomien sopimusehtojen sovittelua koskeva tekijänoikeuslain 29 § ei itsessään riitä. Tekijät eivät uskalla vaatia sopimuksen kohtuullistamista yhteistyösuhteiden menettämisen pelossa. Ehdotetut pienet lisäykset eivät laajentaisi pykälän soveltamisalaa.

Suomalaiset tekijöitä ja esittäviä taiteilijoita edustavat järjestöt ovat katsoneet, että direktiivin velvoitteet voidaan toteuttaa parhaiten kollektiivisella sopimisella. Euroopan neuvoston ministerikomitea linjasi joulukuussa 2018, että eurooppalainen kilpailuoikeus ei estä itsensätyöllistäjiä sopimasta kollektiivisesti. Euroopan komission hanke itsensätyöllistäjien

kilpailuoikeudellisen aseman selkiyttämiseksi valmistuu vuoden loppuun mennessä. Esimerkiksi kirjailijat muissa pohjoismaissa sopivat kustannussopimuksen vähimmäisehdoista kollektiivisesti. Näitä asioita ei mainita luonnoksessa lainkaan. Kentän toimijoita ei ole mahdollista pakottaa sopimaan kollektiivisesti, mutta lainsäädännön keinoin voidaan ohjata ja kannustaa tähän voimakkaasti. Kyse on poliittisesta tahdosta ja siitä, halutaanko tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden asemaa aidosti parantaa. Kollektiivinen sopiminen lisäisi oikeusvarmuutta ja vähentäisi transaktiokustannuksia molemmiin puolin. Se mahdollistaisi eri alojen erityispiirteiden ja kehityksen huomioimisen mahdollisimman tarkoituksenmukaisella tavalla.

Katsomme, että tekijöiden oikeudesta asialliseen ja oikeasuhtaiseen tulee säätää Tekijäfoorumin ehdottamalla tavalla: ”Kun tekijät ja esittävät taiteilijat lisensoivat tai siirtävät yksinoikeutensa teostensa tai muun suojatun aineistonsa hyödyntämiseen, heillä on oikeus saada asianmukainen ja oikeasuhteinen korvaus. Maksettu korvaus on sopimuksen tekohetkellä asianmukainen ja oikeasuhteinen, jos se on vähintään alalla yhteisesti laaditun suosituksen tai kollektiivisopimuksen mukainen.”

Tämän lisäksi tekijänoikeuslain 29 §:ään tulee lisätä uusi momentti Tekijäfoorumin ehdottamalla tavalla: ”Tekijöillä ja esittäville taiteilijoilla tai heidän edustajillaan on oikeus vaatia asianmukainen ja sopiva lisäkorvaus osapuolelta, jonka kanssa he ovat tehneet sopimuksen oikeuksiensa hyödyntämisestä, tai tällaisen osapuolen oikeudenomistajilta, kun alun perin sovittu korvaus osoittautuu suhteettoman pieneksi verrattuna kaikkiin teosten tai esitysten hyödyntämisestä myöhemmin syntyneisiin merkityksellisiin tuloihin, ellei tästä ole olemassa sovellettavaa kollektiivisen sopimisen tuloksena tehtyä sopimusta, jossa määrätään vastaavasta mekanismista.”

Muilta osin viittaamme Tekijäfoorumin lausuntoon.

8.2. Tekijän oikeus selvitykseen teosten kaupallisesta hyödyntämisestä

Ehdotetun tekijänoikeuslain 30 §:n tarkoituksena on turvata tekijälle mahdollisuus saada tietoa teoksen kaupallisesta hyödyntämisestä. Kysymys on uudesta, pakottavasta säännöksestä. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun? Voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia vastauksenne yhteydessä.

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Forum Artis vastustaa ehdotusta avoimuusperiaatteen (19 art) implementoinniksi. Ehdotus ei täytä direktiivin vaatimuksia. Siinä on useita selkeitä puutteita direktiivin sisältöön ja sanamuotoon verrattuna. Direktiivin mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että tekijät ja esittävät taiteilijat saavat säännöllisesti ajantasaisia, merkityksellisiä ja kattavia tietoja teostensa ja esitystensä käytöstä ja siitä syntyneistä tuloista.

Sen sijaan, että tekijän ja esittävän taiteilijan sopimuskumppanilla olisi direktiivin mukaisesti vahva velvollisuus raportoida teoksen kaikki hyödyntäminen ja saadut tulot, ehdotettu 30 § on listaus epä määrällisen ”hyvä tavan” -perusteista, joilla tekijän ja esittävän taiteilijan sopimuskumppani voi käytännössä välttää raportoinnin. Avoimuusvelvoite on esitetty lakitekstiin yleislausekkeena, joka ei

tarjoa selvyttä uusista velvoitteista. Lakiteksti ei myöskään kannusta osapuolia sopimaan noudatettavista menettelytavoista kollektiivisesti.

Lisäksi 2 mom. käytännössä kumoo koko raportointivelvollisuuden työsuhteisten osalta.

Säädösehdotus on myös vakavasti puutteellinen.

Näin ollen 30 §:n 2 momentti tulee sellaisenaan kokonaan poistaa ehdotuksesta. Ehdotus ei ole direktiivin mukainen. Ehdotettu momentti perusteluineen käytännössä vesittää direktiivissä säädetyn raportointivelvollisuuden tilanteissa, joissa teos on luotu työsuhteessa. Direktiivi ei kuitenkaan anna valtioille liikkumavaraa siitä, että raportointivelvollisuudesta voitaisiin poiketa tekijän tai esittävän taiteilijan sopimussuhteen luonteen perusteella.

30 §:n 4 momentti tulee poistaa myös kokonaan. Ehdotuksella on tältä osin laajennettu perusteettomasti tekijän ja esittävän taiteilijan salassapitovelvoitetta ja samalla rajoitettu tietojen käyttömahdollisuutta. Rajoitus tietojen säilyttämisestä on keinotekoinen. Tekijänoikeuslaissa ei tule rajoittavasti säätää asioista, joista on säädetty jo muualla lainsäädännössä. Salassapidosta säätäminen ei myöskään tarkoita, että säädöksellä olisi pantu täytäntöön myös DSM-direktiivin 20 artikla. Tältä osin ehdotuksen perusteluissa on selkeä virhe.

Edellä mainitun johdosta ehdotus ei vastaa DSM-direktiivin 19 artiklaa ja se tulee kirjoittaa perusteluineen uudestaan.

Ehdotamme, että kohta korvataan Tekijäfoorumin ehdotuksen mukaiseksi:

Avoimuusvelvoite

”Tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden on oikeus saada säännöllisesti, vähintään kerran vuodessa, ja kunkin alan erityispiirteet huomioon ottaen ajantasaiset, merkitykselliset ja kattavat tiedot teostensa ja esitystensä hyödyntämisestä osapuolilta, joille he ovat lisensoineet tai siirtäneet oikeutensa, tai luovutuksensaajiltaan tai alilisenssinsajilta, varsinkin hyödyntämistapojen, kaikkien syntyneiden tulojen ja maksettavan korvauksen osalta. Tiedot ovat ajantasaisia, merkityksellisiä ja kattavia, jos ne ovat vähintään alalla yhteisesti laaditun suosituksen tai kollektiivisopimuksen mukaisia.”

Perustelut: viittaamme Tekijäfoorumin lausuntoon.

8.3. Tekijän oikeus perua oikeudenluovutus

Ehdotetussa 31 §:ssä säädettäisiin tekijän oikeudesta perua oikeudenluovutus, mikäli teosta ei ole hyödynnetty laissa säädetyssä ajassa. Kysymys on pakottavasta säännöksestä, mistä johtuen nykyiset tahdonvaltaiset, teostyyppikohtaiset säännökset poistettaisiin tekijänoikeuslaista. Ainoana poikkeuksena olisivat elokuvateoksia koskevat säännökset, jotka säilyisivät ennallaan, mutta muuttuisivat pakottaviksi. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun? Voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia vastauksenne yhteydessä.

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Ehdotettu ratkaisu perustuu vakavasti puutteelliseen tai olemattomaan nykytilan arviointiin ja täysin virheelliseen vaikutusarviointiin. Tämän takia sekä pykälä että sen perustelut on kirjoitettava kokonaan uusiksi.

Luonnoksen mukaan tekijällä olisi oikeus perua oikeudenluovutus, jos teosta ei ole julkaistu kolmen ja puolen vuoden kuluessa siitä, kun hän on täyttänyt sopimuksen ehdot. Vain elokuvateosta koskevan sopimuksen purkamisesta säädettäisiin erikseen. Direktiivi edellyttää, että myös esittävillä taiteilijoilla on oikeus perua oikeudenluovutus. Tämä puuttuu ehdotuksesta kokonaan.

Luoviin aloihin kuuluvat toimialat ovat hyvin erilaisia. On täysin kestämätön ajatus, että eri aloille säädettäisiin laissa yhteinen määräaika. Ratkaisu ei huomioi alojen erityispiirteitä. Ehdotettu määräaika on täysin mielivaltaisen. Luonnoksessa ei kerrota lainkaan, mihin se perustuu.

Päinvastoin kuin luonnoksessa todetaan (s. 94), ratkaisu tosiasiallisesti heikentäisi eri tekijäryhmien asemaa. Ehdotus on räikeässä ristiriidassa esimerkiksi kirja-alan sopimuskäytännön ja myös nykyisen lain kanssa. Kirjailijan kannalta olisi täysin kohtuutonta, jos hän joutuisi odottamaan uuden teoksen julkaisemista kolme ja puoli vuotta ilman, että oikeudet palautuvat hänelle. Sama tilanne on musiikintekijällä, erityisesti singleä julkaistaessa. Kirja-alan sopimuskäytännön mukaan kirjailijalla on oikeus purkaa sopimus, jos kustantaja ei julkaise teosta 12–18 kuukauden kuluessa siitä, kun kirjailija on luovuttanut valmiin käsikirjoituksen. Nykyisen, kumottavaksi ehdotetun 34 §:n mukaan aikaraja on kaksi vuotta.

Luonnoksen mukaan tekijällä ei olisi oikeutta perua oikeudenluovutusta sen jälkeen, kun teos on kerran julkaistu. Näin ei voisi tehdä edes silloin, kun teosta ei ole enää saatavilla. Julkaisemiselle ei ole asetettu minkäänlaisia määrällisiä tai laadullisia kriteereitä. On täysin kestämätön ajatus, että tekijä ei voisi saada oikeuksia takaisin missään tilanteessa ensijulkaisun jälkeen. Jälleen eri tekijäryhmien asema heikkenisi nykyisestä. Esimerkiksi kirja-alan sopimuskäytäntö noudattelee

fyysisten julkaisumuotojen osalta nykyistä, kumottavaksi ehdotettua 34 §:ää, jonka mukaan kirjailija voi purkaa sopimuksen, jos teos on myyty loppuun, eikä kustantaja vuoden kuluessa kirjailijan esittämästä pyynnöstä julkaise uutta painosta. Sähköisten julkaisumuotojen osalta käytännöt vaihtelevat, mutta usein sovitaan, että tekijällä mahdollisuus irtisanoa sopimus tietyn määräajan jälkeen, tai jos teoksen myynti jää tietyltä ajalta alle tietyn euromäärän.

Tekijälle vähemmän haitalliset ratkaisut olisivat edelleen mahdollisia, mikäli niistä sovitaan nimenomaisesti osapuolten välillä. Kun otetaan huomioon tekijöiden heikko neuvotteluasema, on selvää, että ehdotuksella olisi vähintäänkin vahva, monien tekijäryhmien asemaa merkittävästi heikentävä ohjausvaikutus.

Forum Artis ehdottaa tähän kohtaan tekijänoikeuslakia Tekijäfoorumin muotoilemaa uutta tekstiä, joka kunnioittaa eri aloille vakiintuneita sopimuksia.

”Kun tekijä tai esittävä taiteilija on lisensoinut tai siirtänyt teosta tai muuta suojattua aineistoa koskevat oikeutensa, hänellä on oikeus peruuttaa lisenssi tai oikeuksien siirto kokonaan tai osittain ja pitää saamansa palkkio, jos teosta tai muuta suojattua aineistoa ei hyödynnetä alan erityispiirteet huomioon ottaen kohtuullisessa ajassa aktiivisesti ja tehokkaasti. Hyödyntäminen on aktiivista ja tehokasta, jos se on vähintään alalla yhteisesti laaditun suosituksen tai kollektiivisopimuksen mukaista.”

Sähköisessä muodossa teoksia on helppo pitää saatavilla ja hyödyntää ainakin näennäisesti. Teosten hyödyntämiseen tulee liittää aktiivisuusvelvollisuus. Lainsäädännöllä ei saa mahdollistaa tilannetta, jossa teos on hyödyntämättä, tai sitä ei hyödynnetä aktiivisesti, mutta tekijän ei olisi mahdollista saada oikeuksiaan takaisin. Alakohtaiset erityispiirteet voidaan ottaa parhaiten huomioon kollektiivisella sopimisella. Tekijän oikeus pitää saamansa palkkio on tärkeää todeta lakitekstissä, pelkkä maininta perusteluissa ei riitä.

Luonnoksen mukaan työ- tai virkasuhteessa luodun teoksen osalta työnantajalle jäisi aina rinnakkainen oikeus käyttää teosta. Ehdotus on direktiivin vastainen. Toisin kuin perusteluissa mainitaan (s. 36–37), direktiivi ei jätä jäsenvaltioille tässä lainkaan liikkumavaraa. Toisin sanoen direktiivi ei mahdollista, että jäsenvaltio säätäisi kyseisen poikkeuksen tekijöiden ja esittävien peruuttamisoikeuteen. Jäsenvaltiot voivat säätää vain, että tekijät tai esittävät taiteilijat voivat halutessaan päättää sopimuksen yksinomaisen luonteen sen sijasta, että he peruuttaisivat lisenssin tai oikeuksien siirron (22 artiklan 2 kohta). Lisäksi jäsenvaltiot voivat säätää, että peruuttamisoikeudesta poikkeavat sopimusmääräykset ovat täytäntöönpanokelpoisia vain, jos ne perustuvat kollektiivisen sopimisen tuloksena tehtyyn sopimukseen (22 artiklan 5 kohta). Ehdotuksesta on täten välttämätöntä luopua.

8.4. Kustannussopimuksia koskevasta erityissäätelystä

Ehdotetussa 35 – 37 §:ssä säädettäisiin kustannussopimuksista. Säännöksiä on muutettu tavoitteena modernisoida voimassa olevia kustannussopimuksiin liittyviä säännöksiä. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Kannatamme muutettuna

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Kannatamme muutettuna.

Pidämme erittäin tärkeänä, että kustannussopimuksia koskevaa sääntelyä ei poisteta tekijänoikeuslaista. Säännöksillä on tärkeä ohjaava, täydentävä ja tulkintavaikutus. Pykälien harkittu modernisointi ja yhteensovittaminen direktiivin edellyttämien muutosten kanssa on lähtökohtaisesti perusteltua. Ehdotettu ratkaisu, päinvastoin kuin luonnoksessa todetaan (esim. s. 35, 45 ja 94), heikentää kirjailijoiden asemaa merkittävästi ja tämä on ristiriidassa direktiivin tavoitteen kanssa. Kyse on koko alaan merkittävästi vaikuttavasta uudistuksesta. Alan yleinen sopimuskäytäntö on jäänyt ratkaisussa huomioimatta lähes kokonaan.

Ehdotuksen pykälästä 35 §: Nykyistä oletettavaa, jonka mukaan kustannussopimus kattaa vain painetun kirjan, ellei toisin nimenomaisesti sovita, ei tule laajentaa. On erittäin tärkeää, että julkaisumuodoista sovitaan jatkossakin nimenomaisesti. Tämä kuuluu myös kirja-alan hyviin käytäntöihin (<https://kustantajat.fi/tietoa-kustannusalaasta/hyvät-kaytannot/kustannussopimukset>). Ehdotettu ilmaisu ”muulla tavoin julkaista” on epäselvä ja tulkinnanvarainen. Myöskään Ruotsin hallituksen esitysluonnos ei sisällä oletettaman laajentamista. Ehdotus heikentäisi selvästi kirjailijoiden asemaa. Ehdotusta mukailen pidämme kuitenkin mahdollisena, että pykälään lisätään kokonaan uusi momentti seuraavasti: ”Oikeus julkaista teos sähkökirjana tai äänikirjana ei siirry kustantajalle, ellei siitä ole nimenomaisesti sovittu tekijän ja kustantajan välillä.”

Tekijänoikeuden luovutuksia tulkitaan vakiintuneesti suppeasti, eli tekijän hyväksi. Siirtyneiksi katsotaan vain oikeudet, joista on selkeästi sovittu.

Toisin kuin luonnoksessa ehdotetaan, uudessa momentissa tulee mainita äänikirjojen lisäksi myös sähkökirjat. Edelleen uudessa momentissa ei tule mainita käännooikeuksia. Alan yleisen tavan mukaan suomalainen kirjailija ei luovuta suomalaiselle kustantajalle käännooikeuksia. Suomalainen kustantaja voi toimia käännooikeuksien välittäjänä, mutta tämä perustuu kirjailijan antamaan valtuutukseen, ei käännooikeuksien luovuttamiseen. Maininta loisi väärän oletettaman alan toimintatavoista ja heikentäisi kirjailijoiden asemaa.

Ehdotetun 35 §:n 1 momentin tulee vastata nykyisen lain 31 §:n ensimmäistä momenttia. Nykyisen lain 31 §:n 2 momentti tulee sisällyttää ehdotettuun 35 §:ään. Säännös, jonka mukaan alkuperäinen kappale jää tekijän omaksi, on edelleen merkityksellinen. Se koskee myös esimerkiksi kuvataiteen teoksia.

Ehdotuksen 36 §: Viittaamme Suomen Kirjailijaliiton lausuntoon.

Ehdotuksen 37 §: Tekijän oikeus julkaista teos olisi hyvä liittää peruuttamisoikeuden käyttämiseen. Viittaamme Suomen Kirjailijaliiton lausuntoon.

Nykyinen 33 §: Luonnoksessa ehdotetaan poistettavaksi nykyinen 33 §, joka koskee kustantajan velvollisuuksia. Tämä sotii direktiivin tekijän oikeuksia vahvistavaa luonnetta vastaan. Pykälä ei ole vanhentunut ja se on edelleen olennainen. Ammattimaiseen kustantamiseen kuuluu, että kustantajalla on tehtäviä ja velvollisuuksia. Jos pykälä poistetaan, ero kustannussopimusten ja erilaisten painatus- ja omakustannesopimusten välillä hämärtyy. Ehdotus heikentäisi merkittävästi kirjailijoiden asemaa.

Nykyinen 34 §: Luonnoksessa ehdotetaan poistettavaksi nykyinen 34 §, joka koskee teoksen ensijulkaisu-aikaa ja oikeuksien palautumista. Ratkaisu olisi lähtökohtaisesti hyväksyttävä, kunhan tilalle tuleva yleinen kaikkia sopimuksia koskeva säännös (ehdotettu 31 §, oikeudenluovutuksen peruminen) olisi asianmukainen. Näin ei ole, vaan ehdotus heikentäisi merkittävästi kirjailijoiden asemaa. Tämän takia ehdotettu 34 § tulee muuttaa Tekijäfoorumin esittämään muotoon (ks. tarkemmin kohta 8.3.).

Nykyinen 35 §: Luonnoksessa ehdotetaan poistettavaksi nykyinen 35 §, joka koskee painoksen ja tilityksen tietoja. Ratkaisu on lähtökohtaisesti hyväksyttävä, kunhan tilalle tuleva yleinen kaikkia sopimuksia koskeva säännös (ehdotettu 30 §, selvitys teoksen kaupallisesta hyödyntämisestä) olisi asianmukainen. Näin ei ole, joten ehdotettu 30 § tulee muuttaa Tekijäfoorumin esittämään muotoon (ks. tarkemmin kohta 8.2.).

8.5. Tekijän oikeus rinnakkaistallentaa tieteellinen artikkeli

Ehdotetussa 38 §:ssä säädettäisiin tekijän oikeudesta rinnakkaistallentaa tieteellinen artikkeli. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Ehdotus loukkaa tekijän perusoikeuksia. Se ei perustu direktiiveihin.

Muilta osin viittaamme Kopioston lausuntoon.

8.6. Esittävän taiteilijan yksinoikeuden laajentaminen

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi tekijänoikeuslain 45 §:ää siten, että kuvatallenteelle tallennetun esityksen tekijänoikeudellinen suoja laajenisi vastaamaan lähtökohtaisesti äänitallenteelle tallennetun esityksen oikeuksia. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Kannatamme sellaisenaan

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Viittaamme Kopioston lausuntoon.

8.7. Tekijänoikeuksista vapaista (public domain) teoksista otetut valokuvat (TekL 49 a §, DSM-direktiivin 14 artikla)

Valokuvaajan lähioikeutta ehdotetaan kavennettavaksi siten, että valokuva teoksesta, jonka suoja-aika on päättynyt, ei tulisi valokuvaajan lähioikeussuojan piiriin. Tavoitteena on varmistaa, että toisella suojamuodolla ei voida estää tekijänoikeudesta vapaiden (public domain) teosten käyttämistä. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Kannatamme muutettuna

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Viittaamme Kopioston lausuntoon.

9.1. "Lyhyet otteet"

DSM-direktiivin 15 artiklan mukaisesta lehtikustantajan lähioikeudesta säädettäisiin tekijänoikeuslain 50 §:ssä. Uudella lähioikeudella suojattaisiin lehtikustantajan oikeutta määrätä lehtijulkaisun saattamisesta yleisön saataviin tietoverkoissa tietoyhteiskuntapalvelun tarjoajan toimesta. Direktiivissä suojan kohde jää jokseenkin avoimeksi, ja suojan kohde on rekonstruoitu siten, että se mahdollisimman hyvin kattaisi sellaiset käyttömuodot (käyttö uutisiseuranta- ja uutiskoostepalveluissa), joita direktiivissä on tavoiteltu. Eräänä haasteena on kysymys siitä, miten tulisi suhtautua direktiivin säännökseen, jonka mukaan suojan piiriin eivät kuulu ”erittäin lyhyet otteet tai yksittäiset sanat”. Direktiivissä ei määritellä tarkkaa rajaa sille, minkälaiset otteet ovat sallittuja, eikä sellaista aseteta myöskään 50 §:ssä. Sen sijaan säännöksessä lähtökohtana on, että myös epäolennaisten otteiden toistuva käyttö voi loukata tekijänoikeutta, ja sen perusteella on ehdotettu sanamuotoa, joka vastaa nykyistä tietokantasuojaa (tietokantadirektiivissä on vastaavanlainen konstruktio, eli myös tietokannan epäolennaisten osien toistuva käyttö voi kuulua yksinoikeuden piiriin). Valmistelun aikana työpajoissa toivottiin, että ainakin otsikko olisi laissa säädetty ”vapaaksi”. Jos pidätte tarpeellisena, että laissa säädetään tietty sana- tai merkkimäärä, jonka käyttö olisi aina sallittua, niin minkä pituinen sana- tai merkkimäärän tulisi olla? Miten vastaavasti määriteltäisiin muiden suojan kohteiden (esim. valokuva tai audiovisuaalinen aineisto) osalta sallitun käytön määrä?

Viittaamme Kopioston lausuntoon.

9.2. Lehden toisintaminen toisessa sanoma- tai aikakauslehdessä (voimassa oleva TekL 23 §)

Valmistelussa on arvioitu, että voimassa olevan TekL 23 §:n säilyttäminen ei ole mahdollista, sillä siinä on olennaisesti kysymys sanoma- tai aikakauslehden kilpailijan (toisen sanoma- tai aikakauslehden taholta, joka on samalla myös tietoyhteiskunnan palvelu) oikeudesta toisintaa sanoma- tai aikakauslehdessä julkaistu artikkeli, joka lienee lähtökohtaisesti laajempi kuin ”erittäin lyhyt ote tai yksittäiset sanat”. Yhdyttekö tähän arvioon? Jos ette, millä perusteella tulisi katsoa, että kilpaileva sanoma- tai aikakauslehti ei käytä hyväkseen sanoma- tai aikakauslehden tekemiä investointeja sisällöntuotantoon, jonka johdosta uutisartikkelin toisintaminen olisi sallittua suoraan lain nojalla, kun sen sijaan vastaavan pituisen otteen käyttäminen esimerkiksi uutiskooste- tai uutisiseurantapalvelussa olisi kiellettyä?

Ei kantaa.

9.3. Internetin hakupalvelut

Direktiivin 15 artiklassa tai sen esitöissä ei ole mainintaa siitä, että sanoma- ja aikakauslehden lähioikeudella olisi vaikutusta internetin hakupalveluihin (esim. Google hakupalvelu, Bing, Ecosia ym). Lähtökohtaisesti voidaan katsoa, että direktiivillä ei ole tarkoitettu olevan vaikutusta hakupalveluiden

toimintaan ja että direktiivissä olevaa viittausta siihen, että linkittäminen ei kuulu yksinoikeuden piiriin, voidaan tulkita samansuuntaisesti. Toisaalta direktiivissä ei nimenomaisesti myöskään suljeta pois tämänkaltaisia tietoyhteiskuntapalveluiden tarjoajia yksinoikeuden soveltamisalasta. Onko sanoma- tai aikakauslehden lähioikeussuojan yhteydessä tarpeen ottaa kantaa hakupalveluiden toimintaan? Jos on, miten asiaan tulisi ottaa kantaa esityksessä?

Viittaamme Kopioston lausuntoon.

9.4. Tekijöiden osuus lehtikustantajan saamista korvauksista

Ehdotuksen (ja DSM-direktiivin) mukaan tekijällä on oikeus asianmukaiseen osuuteen lehtikustantajan saamista korvauksesta. Tulisiko tekijöiden osuutta määritellä tarkemmin laissa? Jos katsotte, että tekijöiden osuus korvauksesta tulee määritellä, tulisiko sen olla prosenttiosuus vai jotain muuta? Minkä suuruinen osuus?

Emme osaa sanoa

9.5. Tarve sopimuslissenssisäännökselle tekijöiden korvausosuuden hoitamiseksi

Sanoma- ja aikakauslehdet sisältävät suuren määrän eri aineistoja. Jotta lehtikustantajat välttyisivät neuvottelemasta kunkin tekijänoikeuden haltijan kanssa erikseen asianmukaisista korvauksista, voi olla molemmille osapuolille helpompaa, että asia hoidettaisiin sopimuslissenssisäännöksellä joka mahdollistaisi sen, että lehtikustantaja voisi neuvotella yhteishallinnointiorganisaation kanssa keskitetysti korvausosuudesta ja korvaukset tilitettäisiin organisaation kautta tekijänoikeuden haltijoille. Pitäisikö lakiehdotukseen lisätä asiaa koskeva sopimuslissenssisäännös? Voitte halutessanne perustella kantaanne lyhyesti vastauksenne yhteydessä.

Ei [Sopimuslinssi ei sovellu tähän tarkoitukseen. Viittaamme Kopioston lausuntoon.]

Jos yllä oleva vastauskenttä loppui kesken, voitte jatkaa tässä.

-

9.6. Sanoma- tai aikakauslehden lähioikeussuoja - arvio ehdotetusta TekL 50 §:stä kokonaisuudessaan

Arvioi nyt ratkaisua kokonaisuudessaan. Mikä on kantaanne ehdotettuun ratkaisuun?

Kannatamme muutettuna

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja tai muutosehdotuksia

Katsomme, että lehtikustantajan lähioikeus tulisi saattaa sopimuslissenssijärjestelmän piiriin. Muilta osin viittaamme Kopioston lausuntoon.

10.1. Onko ratkaisussa riittävästi huomioitu eri perusoikeuksien välistä tasapainoa?

Verkkosisällönjakopalvelun tarjoajien vastuusta säädettäisiin tekijänoikeuslain uudessa 6 a luvussa. Sen mukaan verkkosisällönjakopalvelun tarjoaja olisi vastuussa tekijänoikeuden loukkauksesta, joka aiheutuu siitä, että sisällön tuottaja (direktiivissä käytetään ilmaisua ”käyttäjät”) on tallentanut palveluun aineistoa,

joka loukkaa tekijänoikeutta. Palvelun tarjoaja ei kuitenkaan olisi vastuussa tekijänoikeuden loukkauksesta, jos palvelun tarjoaja on ryhtynyt asianmukaisiin ja oikeasuhtaisiin toimenpiteisiin luvan hankkimiseksi tekijältä tai estänyt tekijän tai tämän puolesta toimivan pyynnöstä pääsyn tekijänoikeutta loukkaavaan aineistoon. Direktiivin mukaisilla säännöksillä vahvistetaan tekijänoikeuden toimeenpanoa verkkosisällönjakopalveluissa ja tekijän mahdollisuutta määrätä teoksestaan. Direktiivin vaatimusten mukaisesti säädettäisiin siitä, miten tulisi välttää sitä, että estetään pääsy tekijänoikeutta loukkaamattomaan aineistoon, sekä keinoista, joilla direktiivin vaatimusten mukaisesti parannetaan sisällön tuottajien oikeusturvaa. Direktiivin sääntely on hyvin perusoikeusherkkää ja direktiivin toimeenpanossa on otettava huomioon tekijöiden omistusoikeus, palvelun tarjoajien elinkeinovapaus ja sisällön tuottajien sananvapaus. Direktiivin toimeenpanossa on pyritty perusoikeusmyönteiseen ja eri perusoikeuksien välistä tasapainoa huomioivaan täytäntöönpanoon. Onko tässä tavoitteessa onnistuttu yleisellä tasolla? Ellei, millä perusteella katsotte, että ehdotettu sääntely on perusoikeuksien vastainen?

Ei

Tässä voitte perustella tarkemmin. Perustelkaa mielellään viittaamalla siihen perustuslakivaliokunnan, EU-tuomioistuimen tai Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisuun, johon tukeudutte. Kertokaa myös, miten esitystä tulee mielestänne korjata, ja perustelkaa muutosehdotukset perusoikeuksien toteutumisen kannalta.

Tavoitteissa ei ole onnistuttu. Esitys suosii sisältöjä jakavia alustoja eikä kunnioita sisällön tuottajien oikeuksia.

Perustelut.

Viittaamme Lyhdyn lausuntoon, jossa on yksityiskohtaisesti ja perustellen osoitettu esityksen virheet ja puutteet ja esitetty muutosehdotukset, joilla direktiivin tarkoitus toteutuu.

10.2. Sananvapautta koskevien tekijänoikeuden rajoitusten vahvistaminen (uusi TekL 23 §)

Ehdotetussa uudessa 23 §:ssä säädettäisiin oikeudesta käyttää teosta toisessa teoksessa, eli tarkemmin sanottuna mahdollisuudesta käyttää teosta karikatyyrissä, parodiassa ja pastississa sekä teoksen satunnaisesta sisällyttämisestä toiseen teokseen. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun? Voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia vastauksenne yhteydessä.

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Suomessa teoksen käyttöä parodiassa, karikatyyrissä ja pastississa arvioidaan tekijänoikeuslain 4 §:n 2 momentin nojalla. Katsomme, että nykyinen oikeustila täyttää direktiivin vaatimukset. Uutta rajoitussäännöstä ei tarvitse eikä tule säätää. Jos rajoitus kuitenkin säädetään, se tulee liittää vain uuteen, ehdotettuun lain 6 a lukuun (verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan vastuu tekijänoikeutta loukkaavasta aineistosta). Tämä on Ruotsin hallituksen esitysluonnoksen malli. Direktiivissä parodiasta, karikatyyristä ja pastissista säädetty koskee ainoastaan verkkosisällönjakopalveluita (17 artikla). On selvää, toisin kuin ehdotuksessa annetaan ymmärtää (s. 9), että direktiivi ei edellytä yleisen parodiapoikkeuksen säätämistä. Suppean tulkinnan periaate edellyttää, että rajoitussäännöksiä tulkitaan suppeasti. Luonnoksen perusteluissa toimitaan päinvastoin.

Perusteluista tulee poistaa viittaus Euroopan parlamentin ja komission lehdistötiedotteeseen (s. 82), jota ei ole pidettävä oikeuslähteenä.

Perusteluissa on tärkeää tuoda selvästi esille, että myös meemiltä edellytetään parodialuonnetta. Jos rajoitus säädetään, siihen tulee soveltaa lain yleisiä rajoituksia koskevia säännöksiä, joilla pyritään turvaamaan tekijöiden asemaa (11 §). Direktiivi ei edellytä rajoituksen säätämistä teoksen satunnaiseen sisällyttämiseen toiseen teokseen. Luonnos jättää täysin epäselväksi, mitä tilanteita rajoitus voisi mainittujen porovideoiden lisäksi koskea, ja mikä on se peruste, jonka nojalla tekijöiden oikeuksiin on jälleen välttämätöntä kajota. Ehdotettua rajoitusta ei tule säätää.

10.3. Pykäläkohtaiset huomiot uudesta 6a luvusta

a. TekL 55 a §:ssä säädettäisiin verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan vastuusta. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Viittaamme Lyhdyn, Sanaston ja Kopiston lausuntoihin.

b. Ehdotetussa 55 b §:ssä säädettäisiin verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan tiedonantovelvoitteesta. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Kannatamme muutettuna

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Viittaamme korjausehdotusten osalta Lyhdyn, Sanaston ja Kopiston lausuntoihin.

c. Ehdotetussa 55 c §:ssä säädettäisiin verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan velvollisuudesta estää yleisön pääsy aineistoon. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Viittaamme Lyhdyn, Sanaston ja Kopiston lausuntoihin.

d. Ehdotetussa 55 d §:ssä säädettäisiin kiellosta esittää perusteettomia poistovaatimuksia. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Viittaamme Lyhdyn, Sanaston ja Kopiston lausuntoihin.

e. Ehdotetussa 55 e §:ssä säädettäisiin sisällön tuottajalle annettavasta ilmoituksesta. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Viittaamme Lyhdyn, Sanaston ja Kopiston lausuntoihin.

f. Ehdotetussa 55 f §:ssä säädettäisiin verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan velvollisuudesta tarjota keinoja erimielisyyksien selvittelyyn palvelussa. Mikä on kantaanne ehdotettuun ratkaisuun?

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Viittaamme Lyhdyn, Sanaston ja Kopiston lausuntoihin.

g. Ehdotetussa 55 g §:ssä säädettäisiin palauttamispyyntöä. Mikä on kantaanne ehdotettuun ratkaisuun?

Emme osaa sanoa

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

h. Ehdotetussa 55 h §:ssä säädettäisiin tekijänoikeusriitalautakunnasta. Mikä on kantaanne ehdotettuun ratkaisuun? Voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia vastauksenne yhteydessä.

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Viittaamme Lyhdyn, Sanaston ja Kopiston lausuntoihin.

i. Ehdotetussa 55 i §:ssä säädettäisiin asian käsittelystä tekijänoikeusriitalautakunnassa. Mikä on kantaanne ehdotettuun ratkaisuun?

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Viittaamme Lyhdyn, Sanaston ja Kopiston lausuntoihin.

j. Ehdotetussa 55 j §:ssä säädettäisiin tekijänoikeusriitalautakunnan ratkaisujen julkisuudesta. Mikä on kantaanne ehdotettuun ratkaisuun?

Emme osaa sanoa

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

k. Ehdotetussa 55 k §:ssä säädettäisiin hyvityksestä ja vahingonkorvauksesta. Mikä on kantaanne ehdotettuun ratkaisuun?

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Viittaamme Lyhdyn, Sanaston ja Kopiston lausuntoihin.

I. Ehdotetussa 55 l §:ssä säädettäisiin hyvityksestä ja vahingonkorvauksesta. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Kannatamme muutettuna

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Viittaamme perustelujen ja muutosten osalta Lyhdyn, Sanaston ja Kopiston lausuntoihin.

m. Ehdotetussa 55 m §:ssä säädettäisiin riitojen käsittelyä koskevista sopimusehdoista. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Emme osaa sanoa

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

11.1. Neuvottelumekanismi (13 artikla)

DSM-direktiivin 13 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava mahdollisuus saada apua puolueettomalta elimeltä tai sovittelijalta sopimusneuvotteluissa audiovisuaalisten teosten saattamiseksi yleisön saataviin tilausvideopalveluissa. Valmistelussa on arvioitu, että lainsäädäntömme ei aseta esteitä sille, että osapuolet, joilla on lisensiointiin liittyviä vaikeuksia, voivat saada apua sopimukseen pääsemiseksi, esimerkiksi sovittelijoilta asianajajaliiton kautta tai Keskuskauppakamarin sovittelijoilta? Yhdyttekö tähän käsitykseen? Jos ette, miksi?

-

11.2. Kustantajan oikeus hyvityksiin (16 artikla)

DSM-direktiivin 16 artiklan mukaan jäsenvaltiot voivat säätää, että kustantajalla on oikeus osuuteen siirrettyjen oikeuksien nojalla maksetuista hyvityksistä. Tekijänoikeuslain 19 §:n mukaan tekijä ei voi luovuttaa toiselle oikeuttaan lainauskorvaukseen, eikä oikeus lainauskorvaukseen siirry kustantajalle kustannussopimuksen nojalla. Vastaavasti tekijänoikeuslain 26 a §:ssä säädettyä hyvitystä yksityisestä kopioinnista maksetaan vain alkuperäisille oikeudenhaltijoille, eikä hyvitykseen ole subjektiivista oikeutta. Valokopiointia koskevan tekijänoikeuden rajoituksen nojalla kerättävät korvaukset maksetaan käytännössä yhteishallinnointiorganisaation tilityssäntöjen perusteella, mikä mahdollistaa myös korvausten maksamisen kustantajille. Valmistelussa nykytilannetta ei ole pidetty tarpeellisena muuttaa. Yhdyttekö tähän käsitykseen? Jos ette, miksi?

Forum Artis yhtyy käsitykseen. Nykytilannetta ei pidä muuttaa.

11.3. Vaihtoehtoinen riitojenratkaisumenettely (DSM-direktiivin 21 artikla)

DSM-direktiivin vaihtoehtoista riitojenratkaisumenettelyä koskevan 21 artiklan osalta ei ehdoteta muutoksia voimassaolevaan tekijänoikeussääntelyyn. Valmistelussa on katsottu, että nykyinen lainsäädäntö ei aseta esteitä vapaaehtoisten vaihtoehtoisten riidanratkaisumenetelmien käytölle ja sille, että tekijä tai esittävä taiteilija voisi valtuuttaa esimerkiksi tekijöitä tai esittäviä taiteilijoita edustavan

organisaation toimimaan puolestaan myös vapaaehtoisessa vaihtoehtoisessa riidanratkaisussa, kuten välimiesmenettelyssä tai sovittelussa. Yhdyttekö tähän näkemykseen? Jos ette, miksi?

Forum Artis ei yhdy esitettyyn näkemykseen.

Hallituksen esitysluonnoksen perusteluissa on ylimalkaisesti sivuttu sivulla 40 direktiivin 21 artiklan asettamaa velvoitetta, joka koskee neuvottelu- ja riitojenratkaisujärjestelyjen toteuttamista. Esitysluonnoksessa on puutteellisesti arvioitu vaihtoehtoisten riitojenratkaisumenettelyjen nykytilaa. Luonnoksessa ei ole esimerkiksi selvitetty sitä, ovatko tekijät käyttäneet riidoissaan sovittelua tai välimiesmenettelyä.

Hallituksen esitysluonnoksessa ei käsitellä direktiivin johdanto-osan kappaletta 79, joka edellyttää, että vaihtoehtoinen riidanratkaisu ei saa vaikuttaa osapuolten oikeuksiin saattaa asia tuomioistuimen ratkaistavaksi. Esitysluonnoksessa sivulla 40 ei mainita, että välimiesmenettely estää riidan ratkaisemisen tuomioistuimessa. Toisin kuin esitysluonnos antaa ymmärtää, välimiesmenettely ei näin ollen täytä direktiivin asettamaa tavoitetta. Direktiivin 19 artiklan mukainen avoimuusvelvoite ja 20 artiklan mukainen sopimuksen kohtuullistamismekanismi tulee voida saattaa vaihtoehtoiseen riitojenratkaisumenettelyyn, joka ei vaikuttaisi osapuolten oikeuteen vaatia ja puolustaa oikeuksiaan tuomioistuinteitse.

Direktiivissä tunnustetaan se tosiseikka, etteivät olemassa olevat riitojenratkaisumenettelyt ole toimivia tilanteessa, jossa tekijät ja esiintyvät taiteilijat ovat heikommassa asemassa. Direktiivin artikla 21 edellyttää kustannuksiltaan kohtuullista riitojenratkaisumenettelyä, johon tekijät, esittävät taiteilijat tai heidän puolestaan toimivat ovat kykeneviä saattamaan riidat. Toisin kuin Suomessa, Ruotsissa on tunnustettu tekijöiden lähtökohtaisesti heikompi asema riitojenratkaisutilanteissa. Ruotsissa selvitetään tällä hetkellä erikseen tarvetta vaihtoehtoiseen riitojenratkaisuun tekijänoikeuden alalla.

Luonnoksessa on sinänsä tunnustettu matalan kynnyksen riitojenratkaisumenettelyn puute Suomessa ja ehdotetaan uuden tekijänoikeusriitalautakunnan perustamista. Valitettavasti puute on kuitenkin tunnustettu yksipuolisesti ainoastaan sisällön tuottajien osalta. Luonnoksessa tuodaan esille (s. 50): ”sisällön tuottajan kannalta erittäin merkityksellistä on oikaisusta ja palautuspyyntömenettelystä sekä mahdolliseen tuomioistuinkäsittelyyn liittyvä työmäärä ja kustannukset”. Koska vain sisällön tuottajien oikeusturva on tällä tavoin huomioitu, on esitysluonnos direktiivissä tavoitellun eri intressiryhmät huomioivan tasapainon vastainen.

Luonnoksessa ei ole lainkaan selvitetty syitä, minkä vuoksi tekijät ovat haluttomia tuomioistuinkäsittelyihin. Kuten yksittäisillä sisällön tuottajilla, ei myöskään yksittäisillä tekijöillä ole taloudellisia tai työmäärään liittyviä resursseja viedä riitoja tuomioistuinkäsittelyyn. Esitysluonnoksessa tunnustetaan, että yli 500 euron käsittelymaksu riita-asioissa voi olla merkittävä summa sisällön tuottajille. Useissa tutkimuksissa on tuotu esille, että tekijät ja esiintyvät taiteilijat eivät tule työllään toimeen ja tekijöiden ansiot ovat säännönmukaisesti pienet. Esimerkiksi

kuvataiteilijoista peräti kolmasosa elää köyhyysrajan alapuolella (Lähde: Kaija Rensujeff, Taiteilijan asema 2010). Tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden euromääräiset intressit avoimuusvelvoitetta ja sopimuksen kohtuullistamista koskevissa asioissa ovat säännönmukaisesti pieniä suhteessa oikeudenkäynnin kuluriskiin.

Toinen syy tekijöiden haluttomuuteen viedä riitoja tuomioistuimeen on pelko, että oikeuskäsittely vaikuttaa negatiivisesti uraan ja estää tulevien töiden saamista. Tekijöiden haluttomuus riidanratkaisuun on tunnustettu Suomessa jo hallituksen esityksessä HE 181/2014 tekijänoikeuslain muuttamiseksi: "Syynä nykyisen sovittelusäännöksen käytön vähäisyydelle on paitsi säännöksen yleisluontoisuus myös se, että tekijänoikeuden alalla tekijöiden on yleisesti vaikea puuttua yksittäisten sopimusehtojen kohtuuttomuuteen. Tämä on johtunut siitä, että tekijä voi epäkohtiin puuttuessaan menettää tulevia työtilaisuuksia saman toimijan tai saman alan toimijoiden kanssa. Pienillä markkinoilla tekijät ovat riippuvaisia pääsääntöisesti kaikista tarjolla olevista työtilaisuuksista."

Sovittelun kustannukset ovat moninkertaisia esitysluonnoksen esiin nostamaan 500 euron summaan nähden. Esimerkiksi Kauppakamarin sovittelun hakemusmaksu on jo yksistään 1.500 euroa. Esitysluonnoksessa ei ole kuitenkaan selvitetty tai tunnistettu vastaavalla tavalla käsittelymaksun merkittävyyttä tekijöille ja esiintyville taiteilijoille. Pidämme esitysluonnosta tältä osin puutteellisena.

Hallituksen esitysluonnoksessa on myös sivuutettu direktiivin johdantokappaleen 78 mukainen tavoite riidanratkaisun toteuttamisesta siten, että tekijän tai tekijöiden henkilöllisyys salataan niin pitkäksi aikaa kuin mahdollista.

Esitysluonnoksessa ei ole onnistuttu säilyttämään sisällön tuottajien ja tekijöiden intressien välistä tasapainoa, vaan tasapaino on tältäkin osin keikahtanut yksipuolisesti: tekijöiden kohdalla on noudatettu minimi sääntelyn linjaa, kun taas sisällön tuottajien oikeusturvaa on parannettu huomattavasti.

Forum Artis yhtyy Tekijäfoorumin ehdotukseen siitä, että myös tekijöille ja esittäville taiteilijoille perustetaan OKM:n alainen lautakunta, joka ottaa huomioon tekijöiden kuluriskin. Se käsittelee direktiivin artiklojen 19 ja 20 alaisia avoimuusvelvoitetta ja kohtuullistamismekanismia koskevia erimielisyyksiä. Lautakunnan työ ja kokoonpano ja sen lausuntojen julkisuus hoidettaisiin myös Tekijäfoorumin ehdottamalla tavalla.

12.1. Kuvailu tekijänoikeusjärjestelmän yleisestä merkityksestä

Esityksen vaikutusarvioinnissa (luku 4.2.) on kuvailtu tekijänoikeusjärjestelmän merkitystä yleisesti. Kuvailuun ei ole lisätty sellaista taustatietoa, joka ilmenee jo HE-luonnoksen 1 ja 2 luvusta, joissa

kuvaillaan direktiivien sisältöä ja kansallista sääntelytarvetta. Kuvailuun on sisällytetty tekijänoikeusjärjestelmän kansantaloudellista merkitystä, tekijänoikeuden merkitystä luovien alojen ammattilaisten ja luovien alojen yritysten kannalta, sekä laajemmin osana yhteiskunnan tiedonvälitystä ja innovaatioiden edistämistä. Onko kuvailussa virheitä tai puutteita? Onko sitä tarpeen täydentää, ja jos on, miten?

Kuvailussa on lukuisia virheitä ja puutteita.

Esityksessä on otettu arvoperustaksi talousajattelu ja tuottajien, alustojen ja käyttäjien etu, jolloin se muuttaa ratkaisevasti tekijänoikeudellisia kysymyksiä ja tekijänoikeuden periaatteita aikaisemmasta laista ja käytännöistä. Esityksessä irtaannutaan pohjoismaisesta lainsäädäntöperinteestä ja eurooppalaisesta author's rights -ajattelusta.

Vaikutusarvioinnissa on annettu ensisijainen painoarvo taloudelliselle intressille sekä teosten hyödyntämiselle. Esityksessä todetaan virheellisesti (s. 45), että tekijänoikeuslainsäädännön perimmäinen yhteiskunnallinen tarkoitus on edistää teosten saatavuutta. Tekijänoikeuslaki on kuitenkin säädetty ensisijaisesti luovan työn tekijöiden suojaksi. Tätä suojaa ei ole sidottu taloudelliseen arvoon.

Tekijänoikeuden syntymisen ainut kriteeri on teoskynnyksen ylittyminen. WIPO:n mukaan tekijänoikeuslain tarkoitus on lain tasolla varmistaa tekijöille oikeus heidän teoksiinsa ja luoda tasapainoinen suhde näiden oikeuksien ja yleisen edun välille. Lisäksi tekijänoikeuslailla edistetään luovuutta ja sitä kautta taloudellista ja sosiaalista kehitystä. "Tekijänoikeuden historia osoittaa tekijänoikeuslainsäädännön yhdeksi tärkeimmistä tavoitteista kirjallisuuden ja taiteen edistämisen. Vaikka lainsäädännölliset ratkaisut eri maissa poikkeavatkin toisistaan, tämä tavoite on ainakin ollut tekijänoikeusnormistolle yhteinen." (Haarman 2005, s. 9)

Tekijänoikeusjärjestelmän merkitystä tulisi arvioida ensisijaisesti luovan työn tekijöiden näkökulmasta, mikä on tekijänoikeuslainsäädännön ensisijainen tehtävä. Tekijänoikeuksilla varmistetaan luovan työn persoonallisuus- ja oikeudellinen suoja, luovan työn jatkuvuus sekä tekijöiden mahdollisuus tulla työllään toimeen. Vaikutusten arvioinnissa ei kuitenkaan ole otettu huomioon tekijän näkökulmaa riittäväällä tavalla.

Direktiivin tarkoitus ja sen asettamat vaatimukset tekijöiden suojasta eivät toteudu esityksen sisällössä. Esitykseen ei sisälly lainkaan pohdintaa siitä, mitä näiden tekijöiden asemaa parantavien normien säätämättä jättämisestä seuraa eli sitä, minkälainen vaikutus on esimerkiksi kohtuullisen korvauksen periaatteen ulosjättämisellä laista.

Esityksessä todetaan virheellisesti, että niillä aloilla, joilla tekijät ovat työ- tai virkasuhteissa, tekijänoikeusjärjestelmän merkitys jäisi vähäiseksi. Tosiasiassa tekijänoikeuden merkitys ei ole sopimussuhteesta riippuvainen.

12.2. Ehdotusten vaikutukset asiaryhmittäin

a. Tekijänoikeuden rajoituksia ja sopimuslisenssiä koskevat ehdotukset. Onko kuvailussa virheitä tai puutteita? Onko sitä tarpeen täydentää, ja jos on, miten?

On.

Viittaamme Kopioston lausuntoon.

b. Sopimusehtojen sääntelyyn (tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden asema sopimussuhteissa) liittyvien muutosten vaikutukset. Onko kuvailussa virheitä tai puutteita? Onko sitä tarpeen täydentää, ja jos on, miten?

On.

Direktiivin tarkoitus ja sen asettamat vaatimukset tekijöiden suojasta eivät toteudu esityksen sisällössä eikä tekijöiden asema parane, toisin kuin esityksessä väitetään.

Nykyisin ja edelleen tekijöiden asema on yleisesti heikko verrattuna käyttäjäyritysten asemaan. Tekijänoikeuslain tarkoituksena on saattaa tasapaino perusoikeuksista johdettujen tekijän suojan ja yleisen teosten hyödyntämisoikeuden välille, mutta nyt esitetty lainsäädäntömuutos ei tavoittele eikä mahdollista tällaista tasapainoa.

Esitykseen ei sisälly punnintaa siitä, mitä sen ehdottamista, direktiivin mukaisten tekijöiden asemaa parantavien normien säätämättä jättämisestä seuraa. Näin jää täysin näkymättömiin se, minkälainen vaikutus on esimerkiksi kohtuullisen korvauksen periaatteen tai vaihtoehtoisen riidanratkaisumenetelmän poisjättämisellä.

Kaupallista hyödyntämistä koskevien sopimusehtojen sääntelyyn liittyvien muutosten vaikutusten osalta esityksessä todetaan ehdotettujen mm. tiedonsaantioikeutta ja luovutuksen perumisoikeutta koskevien muutosten vahvistavan tekijöiden asemaa merkittävästi. Väitteen perusteet ovat heikot. Esityksessä ei ole analysoitu lainkaan alan toimijoiden kokemuksia ja käsityksiä siitä, minkälainen nykytila kyseisten tilanteiden taustalla vallitsee, eikä siitä, minkälaiset lain säätämät normit olisivat sellaisia, jotka tosiasiassa parantavat tekijöiden asemaa ja sopimussuhteessa heikomman osapuolen suojaa. Siksi nyt esitykseen sisällytetyt muutosehdotukset eivät vastaa suunnaltaan tai riittävyydeltään direktiivin tarkoitusta eivätkä alan toimijoiden näkemystä. Sääntelyn pakottavuus on asia, joka todellisuudessa vahvistaa tekijöiden asemaa, mutta nyt ehdotetun sääntelyn sisältö on

vesitetty ja jätetty direktiivin tavoitteesta vajaan, kuten yllä pykäläkohtaisissa arvioinneissa on osoitettu. Direktiivin mahdollisuus muuttaa lakia tekijänoikeuksia selventäväksi ja vahvistavaksi on jätetty käyttämättä.

Käyttäjälähtöisestä esityksen kirjoittamistavasta on esimerkkinä mm. se, että esityksessä tiedonsaantioikeuden määrittelyyn liittyvän ”hyvän tavan mukaisuus” katsotaan yritysten oikeudelliseksi epävarmuudeksi. Näin tietoja antavalle yritykselle jää valta arvioida, mikä on ”hyvä tapa” ja mitä tietoa hän antaa heikommalle osapuolelle eli tekijälle, eikä direktiivin edellyttämä tiedon saannin riittävyys ja tiedotuksen avoimuus toteudu. Lainsäätäjällä olisi tässä kohtaa ollut mahdollisuus arvioida säännöstä mm. nykytilanteen ja alan toimijoiden näkemysten valossa ja säätää oikeusohje yksiselitteiseksi.

Esitys jättää huomiotta aihetta koskevat tutkimukset ja selvitykset. Euroopan komission hanketta itsensäyöllistäjien kilpailuoikeudellisen aseman selkiyttämiseksi ei ole huomioitu lainkaan. Hanke valmistuu tämän vuoden loppuun mennessä. Ruotsissa tehtävää selvitystä luovuttamattomasta korvausoikeudesta ja vaihtoehtoisesta riitojenratkaisusta ei ole huomioitu lainkaan (<https://www.regeringen.se/rattsligadokument/kommittedirektiv/2021/05/dir.-202131/>).

Viittaamme myös Lyhdyn lausunnossa esitettyihin huomioihin artiklan 17 suurista ongelmista.

c. Tekijänoikeuden lähioikeuksiin ehdotettujen muutosten pääasialliset vaikutukset (esittävien taiteilijoiden suojan laajentaminen, lehtikustantajan lähioikeus). Onko kuvailussa virheitä tai puutteita? Onko sitä tarpeen täydentää, ja jos on, miten?

-

d. Verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan vastuuta koskevan sääntelyn vaikutukset. Onko kuvailussa virheitä tai puutteita? Onko sitä tarpeen täydentää, ja jos on, miten?

-

13. Kysymyksiä perusoikeusarvioinnista

HE-luonnoksen 12 luvussa esitystä arvioidaan perusoikeuksien toteutumisen ja lainsäätämisyjärjestyksen kannalta. Onko analyysissä puutteita, esimerkiksi puuttuuko sellaista perustuslakivaliokunnan tai EU-tuomioistuimen ratkaisukäytäntöä, joka olisi asian arvioimisessa tarpeen ottaa huomioon? Jos puuttuu, mitä tulisi lisätä?

Analyysissä on merkittäviä puutteita. Tekijänoikeuslaissa on kyse tekijän omaisuudensuojasta ja tekijän moraalisisista oikeuksista. Tekijän omaisuudensuojan rajoittamista yleisön sananvapauden nojalla ei ole esityksessä riittävästi arvioitu perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten kautta. Tekijän omaisuudensuojaa on käsitelty kaiken kaikkiaan suppeasti.

Tekijöiden aseman heikentämistä perustellaan toistuvasti sananvapaudella. Vaikka sosiaalinen media ja muu viihteellinen ilmaisu ovat nekin sananvapauden piirissä, on sananvapauden pääareena tärkeistä yhteiskunnallisista aiheista käytävä keskustelu. Ammattimainen vapaa journalismi, taide ja tiede ovat demokratian perusedellytyksiä, mutta tällaisen sisällön tuottaminen vaatii taloudellisia resursseja. Tämä näkökulma on esityksessä unohdettu. Tarjoamalla suojaa teosten muiden taholta tapahtuvaa hyödyntämistä vastaan tekijänoikeus suojaa myös sananvapautta antamalla olennaisen taloudellisen kannustimen ammattimaisen journalismin, tieteen ja tieteen tekemiselle. On tärkeää muistaa, että tekijänoikeus ei suojaa tietoa tai ideoita, ainoastaan tekijän persoonallista ilmaisua. Teosten siteeraaminen on sallittua hyvän tavan mukaisesti.

Haarman kirjoittaa YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen 27 artiklasta seuraavasti: "Artiklasta käyvät ilmi ne ainakin näennäisesti toisilleen vastakkaiset intressit, jotka tekijänoikeuslainsäätäjän on sovittava yhteen. Toisaalta on otettava huomioon kansalaisten yhteiset intressit eli ennen muuta vapaan tiedonvälityksen vaatimukset ja tehtävä halukkaille mahdolliseksi nauttia tieteen ja taiteen saavutuksista. Toisaalta taas on huolehdittava tekijöiden aineellisten ja moraalisten etujen suojaamisesta. Näillä vastakkaisilla vaatimuksilla on kuitenkin myös yhteinen tavoite, joka on juuri se, joka edellä on nähty kaikkien erilaisten tekijänoikeuslainsäädäntöjen tärkeimmäksi päämääräksi: kumpainenkin pyrkii edistämään tieteen ja taiteen kehitystä ja niiden saavutusten levittämistä." (Haarman 2005, s.11)

14. Muut yksityiskohdat, joista haluatte lausua

Onko esityksessä muita yksityiskohtia, joita haluatte kommentoida, kuten siirtymäsäännökset, lakien voimaantulo, lain seuranta ja toimeenpano tai jotain muuta vastaavaa?

Forum Artis näkee, että luonnos sisältää useita virheellisiä väittämiä tekijän asemasta. Ne tulisi poistaa tai muokata. Näitä on lueteltu edellä pykäläkohtaisissa vastauksissa.

Forum Artisin kanta on se, että lain merkittävien vaikutusten arvioimiseksi uudelleen valmisteltu hallituksen esitys pitää saattaa lainsäädännön arviointineuvoston käsiteltäväksi.

Yhteenveto keskeisistä huomioista

Tässä voitte halutessanne esittää lyhyen yhteenvetön lausuntonne keskeisistä huomioista ja kannanotoista.

Forum Artis katsoo, että:

- esitys tulee palauttaa uuteen valmisteluun, koska sen lähtökohdat ovat päinvastaiset kuin alkuperäisen direktiivin, koska sen arvio nykytilanteesta ja eri toimien vaikutuksesta on puutteellinen, perustelematon tai väärä ja koska se on muotoilultaan sekava ja sisältää aivan liikaa epäselvyyksiä, puutteita ja virheitä, jotta sitä voisi korjata ilman uutta perusteellista valmistelua

- uusi, korjattu esitys täytyy myös lähettää uudelle lausuntokierrokselle, jotta on varmaa, että sen päämäärä ja sisältö vastaavat alkuperäistä direktiiviä, sillä nyt esitetty luonnos ei herätä luottamusta lain valmistelijoita kohtaan
- uudessa esityksessä tulee lainkohtien sisältöä ohjaavaksi päämääräksi nostaa tekijän oikeuksien vahvistaminen, koska se on direktiivin keskeinen päämäärä
- tekijäjärjestöjen lausunnoissa ongelmallisiksi tai virheellisiksi osoitetut kohdat pitää kirjoittaa uudelleen
- tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden asemaa tulee parantaa direktiivin vaatimusten mukaisesti ja tekijöiden asemaa heikentävät ehdotukset tulee poistaa
- esityksen tulee noudattaa muuta pohjoismaista kehitystä
- tekijänoikeuslain tulee edistää tekijöiden toimeentuloa, luovan työn tekemisen edellytyksiä ja varmistaa kotimainen korkeatasoinen taide, tiede ja journalismi.

Kosonen Hanna
Forum Artis